

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ ТА ТУРИЗМУ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА
УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ
ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

В'ЯЧЕСЛАВ ХІМ'ЯК:
«ТВОРЮ ПОРТРЕТ ЧАСУ»

Життєписно-бібліографічні студії

Харків
Константа
2024

Укладачі: *С. Гордєєв*, кандидат мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри режисури ХДАК, заслужений діяч мистецтв України;

С. Осуховська, завідувачка відділу літератури з мистецтва ТООУНБ;

Т. Давиденко, провідна бібліотекарка відділу літератури з мистецтва ТООУНБ.

Автори статей: *С. Гордєєв, О. Мосійчук, Л. Ванюга, О. Ковиун.*

Відповідальний за випуск: *В. Бачинський*, директор ТООУНБ, заслужений діяч мистецтв України.

Дизайн обкладинки: *О. Спольська*, докторка філософії, доцентка кафедри театрального мистецтва ТНПУ ім. В. Гнатюка.

Комп'ютерний набір: *Т. Давиденко.*

Редакторка: *О. Раскіна*, провідна редакторка редакційно-видавничого відділу ТООУНБ.

Верстка: *С. Стахурська*, завідувачка редакційно-видавничого відділу ТООУНБ.

Видано за фінансової підтримки Департаменту культури та туризму
Тернопільської обласної військової адміністрації, Тернопільського
академічного обласного українського драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка,
Тернопільського академічного обласного театру актора і ляльки,
Тернопільської обласної філармонії

Х 46 **В'ячеслав Хім'як:** «Творю портрет часу» : життєписно-бібліографічні студії / Департамент культури та туризму Терноп. обл. військ. адмін., Терноп. обл. універс. наук. б-ка, Терноп. акад. обл. укр. драм. театр ім. Т. Г. Шевченка, Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка ; уклад.: С. Гордєєв, С. Осуховська, Т. Давиденко ; відп. за вип. В. Бачинський ; ред. О. Раскіна. — Харків : Константа, 2024. — 200 с.

У життєписно-бібліографічних студіях «В'ячеслав Хім'як: "Творю портрет часу"» висвітлено життєвий шлях, мистецький та педагогічний доробок видатного митця Тернопілля — В. А. Хім'яка, провідного майстра сцени Тернопільського академічного обласного українського драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, режисера, авторитетного педагога, громадського діяча, професора Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, народного артиста України.

Видання стане в нагоді науковцям, дослідникам історії українського театру, театральним педагогам, здобувачам театральних факультетів закладів вищої освіти, а також усім шанувальникам творчості В'ячеслава Хім'яка.

В'ЯЧЕСЛАВОВІ ХІМ'ЯКУ НА ЧЕСТЬ 75-РІЧЧЯ

Серед ювілеїв цього року театральна громадськість України з особливою шанобливістю відзначила 75-річчя від дня народження Вячеслава Антоновича Хім'яка – провідного майстра сцени Тернопільського академічного обласного українського драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, народного артиста України, професора кафедри театрального мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Ця ювілейна подія надала можливість розкрити основні етапи становлення видатного митця, звернувшись до його творчого доробку.

ЛЮДИНА ЩАСЛИВОЇ ДОЛІ

Отже, хто він, ця непересічна особистість В. А. Хім'як?

В'ячеслав Антонович Хім'як народився 19 серпня 1949 року в селянській родині: його дитинство та юнацькі роки пройшли у селі Голосків Кам'янець-Подільського району Хмельницької області. Захопившись театром, він брав участь у шкільних виставах та аматорському театральному гуртку при сільському Будинку культури. Незабутнє враження на юного театрала справили гастрольні вистави музично-драматичних театрів Кишинева, Хмельницького, Чернівців і Тернополя, які він мав змогу побачити у Кам'янець-Подільському міському Будинку культури. Як особливо яскраву В. Хім'як згадує «Дівчину з Хатафи» Лопе де Веги у виконанні кишинівських акторів: «Їхня переконлива гра в комедійному жанрі та блискуче акторське виконання вокальних і танцювальних номерів запам'ятались на все життя». Також його захопили своєю майстерною грою актори Генріх Фігурський, Станіслав Жулкевський, Наталя Наталова, що були учасниками вистави «Циганка Аза» Хмельницького театру. У подальшому саме вони стануть наставниками і партнерами В. Хім'яка по сцені, коли його буде запрошено до Хмельницького обласного музично-драматичного театру.

Перші творчі кроки юний В'ячеслав Хім'як зробив 1965 року, навчаючись акторської майстерності в Народному театрі Кам'янець-Подільського Будинку культури під керівництвом відомого актора та режисера Якова Івановича Горілого – учня корифея українського

театру, народного артиста СРСР І. О. Мар'яненка. Творчість наставника значною мірою вплинула на свідомість юного митця, формуючи його як художника у повному сенсі цього слова. На студійних заняттях Народного театру, паралельно з навчанням драматичної гри, співу, танцю, відбувалися бесіди з керівником театру не тільки про таємниці акторської професії, а й про літературу, живопис, театр і кіно, особливості творчості видатних акторів та режисерів, про музику, композиторів, художників, театральні напрями ХХ століття, що вплинули на розвиток сучасного сценічного мистецтва. Від Я. І. Горілого В. Хім'як уперше почув про творчу діяльність Леся Курбаса, його експериментальні пошуки в режисурі та акторському мистецтві. Саме тоді юний актор зрозумів, що курбасівські новаторські форми сценічного втілення, які яскраво виражали зміст ролі та ідею вистави, зовнішні прояви поведінки сценічного персонажу є йому дуже близькими. У майбутньому В. Хім'як, поряд із психологічним зануренням у сценічний образ, шукав його виразного пластичного малюнку.

У 1967 році, за рекомендацією Я. І. Горілого, В. Хім'як вступає до театральної студії Київського академічного українського драматичного театру імені І. Франка. Викладачами, які надали йому перші уроки акторської майстерності, були Микола Досенко, Борис Лук'янов, народний артист УРСР Василь Дашенко, заслужений діяч мистецтв УРСР Броніслав Мешкіс. Окрім занять з акторської майстерності, студійці відвідували уроки вокалу, музичної грамоти, класичного та характерного танцю, сценічного руху. Під час творчої практики В. Хім'як розпочинає артистичну кар'єру на сцені театру імені І. Франка: він, як і інші молоді актори, бере участь у масових сценах вистав, таких як «Оптимістична трагедія», «Циганка Аза», «Уріель Акоста», «Солов'їна ніч» та інші. Це дало йому можливість спостерігати за грою видатних майстрів українського театру: А. Гашинського, М. Задніпровського, В. Дальського, Є. Пономаренка, Н. Ужвій, О. Кусенко, П. Куманченко, Н. Копержинської, спілкуватися з ними на репетиціях вистав та споглядати за підготовкою до сценічних виступів. Гра цих видатних акторів надала можливість В. Хім'яку зрозуміти таїнство перевтілення у сценічний образ.

Особливе значення для професійного становлення В. Хім'яка мала зустріч з майстрами театральних колективів, які приїздили на гастролі. У 1969 році до Києва завітав Львівський український драматичний театр імені М. Заньковецької, у якому студійцям театру імені І. Франка було запропоновано участь у масових сценах гастрольних вистав. «Будучи задіяним у декількох виставах, – згадує В. Хім'як, – я був вражений акторською школою цього театру, особливою розмаїтістю психологічної розробки характерів. У виставах заньківчан «Суєта», «Король Лір», «Блакитна троянда», «Маклена Граса», «Сестри Річинські», в їхній манері триматись на сцені, в їхніх сценічних образах, я вперше побачив «українську аристократію». При створенні своїх персонажів актори відповідали історичному часу, в якому розгорталася дія, етикету, особливостям відносин між героями різних каст. Заньківчани дали можливість глядачам спостерігати «галицький шарм», не плакатну, як це було у більшості театрів, українську героїку, музичність та пісенність мови. Особливо це проявилось у таких виставах, як «Невольник» та «Гайдамаки». І це було настільки вражаюче, що наш студійний курс захотів працювати саме в цьому театрі, але, на жаль, примхлива акторська доля склалася в кожного своя».

Досвід, набутий завдяки навчанню в студії та безпосередній участі у виставах заньківчан, дозволив В. Хім'яку з успіхом зіграти в дипломних виставах ролі Береста в «Платоні Кречеті» О. Корнійчука та лейтенанта Еміля у водевілі «Солом'яний капелюшок» Є. Лабіша, де він блискуче виконав арію та куплети з танцями і пластичними імпровізаціями, що мали неабиякий успіх у глядачів. Прекрасні зовнішні дані, голос та яскраві акторські здібності дозволили вчителям рекомендувати В. Хім'яка для роботи в будь-якому театральному колективі України.

У червні 1969 року, по закінченні студії театру імені І. Франка, його було направлено до Хмельницького музично-драматичного театру імені Г. Петровського (нині – Хмельницький обласний академічний муздрамтеатр імені М. Старицького). Саме тут В. Хім'як вперше вийшов на професійну сцену у виставі «Зрадник» О. Малюди, постановником якої був український режисер, композитор Анатолій Горчинський. Зустріч з відомим майстром сцени на початковому етапі акторської кар'єри вирішила творчу долю В. Хім'яка. Протягом 1969–1974 років він грає у постановках А. Горчинського головні ролі: Василя («Циганка Аза» М. Старицького), Павла Корчагіна

(«Драматична пісня» Б. Равенських, М. Анчарова), Антона («Пам'ять серця» О. Корнійчука). Саме від А. Горчинського він перейняв принцип широкого використання музики у своїх майбутніх акторських та режисерських роботах. Крім А. Горчинського, молодого актора активно залучають до участі у своїх постановках інші режисери театру: А. Кац, М. Курінний, А. Бобровський, П. Морозенко, у чийх виставах В. Хім'як з успіхом грає багато різних за характером і жанром ролей. Зокрема, з великим успіхом ним були втілені такі сценічні образи, як Андрій Ворохов («Солдатська вдова» М. Анкілова), Іван («Устим Кармелюк» В. Суходольського), Ігор («Олександра Васнецова» М. Шатрова), Кравцов («Голубі олені») та Федько («Горлиця», обидві вистави за п'єсами О. Коломійця) та ін.

Вимогливе ставлення до себе як до художника спонукає В. Хім'яка шукати шляхи подальшого професійного вдосконалення. 1974 року він переїжджає до Тернополя на запрошення дирекції музично-драматичного театру імені Т. Шевченка. Дебютом В. Хім'яка на шевченківській сцені стає роль Платона Кречета в однойменній п'єсі О. Корнійчука в постановці М. Стефараука, яка мала неабиякий успіх, зафіксувавши факт появи в тернопільському театрі молодого талановитого актора в амплу «соціального героя». З цієї ролі починається новий етап у творчому житті В. Хім'яка: актор з успіхом грає провідні ролі у виставах за сучасними та класичними сюжетами. Саме в ролях героїчно-романтичного репертуару – Отелло, Клавдія («Гамлет» Шекспіра), Івана Сірка («Там, де тирса шелестіла» С. Черкасенка), Мазепи («Мазепа» Б. Мельничука за Б. Лепким) – проявляються кращі риси його обдарування.

Виняткове значення для Хім'яка-актора мала робота з головним режисером тернопільського театру Павлом Загребельним. Саме в його виставах В. Хім'як створює глибокі та яскраві образи: Дурмішхана («Поки гарба не перекинулась» О. Іоселіані), Майкла Макмерфі («А за тим пропав і слід» К. Кізі, Д. Вассермена), Микити («Влада темряви» за Л. Толстим), Ібрагіма («Роксолана» К. Бодикіна за романом П. Загребельного), Бориса Вирви («Брате мій!» Я. Верещака), Леонідо Папагато («Моя професія – синьйор з вищого світу» Дж. Скарначчі, Р. Тарабузі), Голубєва («Наодинці з усіма» О. Гельмана), Картуна («Мертвий Бог» М. Зарудного), Остапа («Тарас Бульба» за М. Гоголем), що з успіхом йшли не один театральний сезон та потрапили до сценічного літопису театру.

Отже, молодий актор посідає гідне місце в трупі Тернопільського академічного драматичного театру імені Т. Г. Шевченка й разом із провідними майстрами театру через деякий час стає справжнім кумиром багатьох глядачів. Його гра у виставах – явище значне й незабутнє. Справжнім відкриттям для тернополян стала одна з найкращих акторських робіт В. Хім'яка – роль Артуро Уї в однойменній п'єсі Б. Брехта, яка вирізнялась гострим пластичним малюнком, багатством емоційних фарб і високою майстерністю виконання. Режисер-постановник А. Бобровський у відтворенні брехтівських принципів епічного театру перегукувався з театральною естетикою школи Леся Курбаса. «Курбасівська традиція проявилася у формі вистави та акторському існуванні, – згадує В. Хім'як. – Мені, як прихильнику психологічної школи в акторському мистецтві, дуже імпонувало перебувати в яскравому режисерському рішенні, в його сміливих постановочних формах». Переглянувши прем'єру цієї вистави, яка була включена до програми всесоюзного фестивалю національної драматургії, його журі особливо відзначило сценічний образ, створений В. Хім'яком: за його рішенням, виконавець ролі Артуро Уї отримав звання лауреата і грошову премію.

До речі, на завершальному етапі фестивалю В. Хім'як отримав можливість відкрити для себе Театр на Таганці, який в СРСР був одним із найпопулярніших, передивитись виставу «Життя Галілео Галілея» в постановці Ю. Любимова, де в головній ролі побачив В. Висоцького. «Незвичне було все, – згадує В. Хім'як, – манера існування в ролі, не притаманна акторам російського психологічного театру, але дуже близька українським акторам музично-драматичного театру: яскрава відкрита емоційність, незвичний пластичний малюнок образу, наближений до пантоміми, музика та спів, що нагадує речитатив, такий органічний щодо брехтівських зонгів, відвертість мізансцен та жестів! Це заражало публіку особливою енергією. Враження від гри Висоцького перегукувалися з моїм виконанням ролі Артуро Уї».

1979 року В. Хім'як, разом із провідними майстрами тернопільської сцени, отримує почесне звання заслуженого артиста України, що засвідчує значущість його особистого внеску в розвиток українського театрального мистецтва. Цього ж року актор пробує себе в режисурі: П. Загребельний, головний режисер тернопільського театру, пропонує йому здійснити з молодими акторами постановку п'єси О. Арбузова «Будиночок на околиці». Робота над виставою

дозволила В. Хім'яку опанувати на практиці особливості режисури за методом дійового аналізу, освоїти інші прийоми психологічного театру, а також ознайомитися з особливостями творчості художника-декоратора, завідувача постановочної частини, узяти на себе роль композитора і створити чотири музичних номери. Цей досвід знадобився йому в майбутній роботі в театральних навчальних закладах, де педагог не тільки має навчати студентів акторській професії, а повинен бути ще й режисером, художником, композитором курсових та дипломних вистав. Продовжуючи кар'єру актора в театрі імені Т. Г. Шевченка, В. Хім'як прагне досягти нових творчих вершин, збагатити свій інтелектуальний рівень, а, головне, підготувати себе і до професійної режисерської діяльності, про яку він давно мріяв (для цього потрібно було мати вищу гуманітарну освіту). 1986 року він вступає на філологічний факультет Тернопільського педагогічного інституту. Фахові предмети йому викладають доктори філології Р. Гром'як і В. Гладкий, чий педагогічні пошуки були спрямовані на збереження та розвиток класичних літературних традицій. Спілкування з видатними науковцями надихає його на створення читецьких програм та літературних композицій, що стануть особливою сторінкою творчості актора. Виступи В. Хім'яка на вечорах та концертах, де він, як майстер художнього слова, виконує літературно-музичні композиції, читає твори видатних українських та зарубіжних поетів і письменників – Т. Шевченка, М. Шашкевича, Б. Олійника, І. Драча, Д. Павличка, П. Тичини, Б. Бастюка, В. Шекспіра, Лопе де Веги, Г. Лорки, мають великий успіх у глядача та викликають схвальні відгуки преси.

1988 року В. Хім'як уперше бере участь у виставі головного режисера П. Ластівки «Гамлет» за В. Шекспіром у ролі короля Клавдія. «Саме в цій виставі режисер максимально наблизився до спадщини видатного реформатора українського театру Курбаса, – згадує актор. – Вона була зроблена в естетиці театального авангарду, насичена метафоричними образами». В. Хім'як зіткнувся з абсолютно новим методом роботи над роллю: «Режисер був настільки озброєний знаннями про майбутню виставу та шекспірівські образи, що складалося враження, ніби тобі нічого не потрібно робити, тільки слухати і виконувати режисерські вказівки, але складність полягала в тому, що його «мереживні» мізансцени були важкими у виконанні не тільки для мене, але й для всіх акторів, що грали у виставі».

Незвичним, оригінальним у виставі за трагедією В. Шекспіра було вирішення головних героїв. Гамлет, за задумом режисера, – глибоко прихований романтик з великою образою на матір і жагою помститися за батька. Король, якого зіграв В. Хім'як, за характером був протиположністю Гамлету. Він під час розвитку дії у виставі мав, за ствердженням актора, «яскраву трансформацію, виростаючи з “придворного амурчика” до тирана». Образ короля, створений В. Хім'яком, став одним з важливих у творчій біографії митця, надавши йому можливість зануритися в метафоричний вимір існування на сцені.

Від 1988 року В. Хім'як починає зніматися в кіно та на телебаченні. Його першою значною кінороботою стала роль поміщика Йозефа Шиманського в телесеріалі «Час збирати каміння» (режисер В. Андрощук). За час зйомок актору довелося пройти шлях засвоєння навичок роботи перед камерою, спочатку дуже нелегкий, оскільки 20-річний стаж гри на театральній сцені сформував певні рефлексії з огляду на велику кількість «живих» глядачів. Але телевізійна картина відбулася, тому що режисер знайшов підхід не тільки до розкриття теми, яку він обрав як автор сценарію та постановки, а й до роботи з акторським складом. В. Хім'як, як один із головних виконавців, здобув чималий досвід роботи на знімальному майданчику. Невдовзі після успішного дебюту у фільмі «Час збирати каміння» В. Хім'яка запрошують зніматися ще у двох фільмах поспіль: «Полковник Шабер» (у ролі Люс'єна, режисер В. Робочик, Львівська телестудія) та «Вишневі ночі» (у ролі зв'язкового, режисер А. Микульський, Одеська кіностудія). У процесі зйомки фільмів йому, у співпраці з іншими акторами, доводилось вирішувати непрості задачі, пов'язані з пошуком органічної поведінки перед камерою і стилістики кожного персонажа. На знімальному майданчику В'ячеслав Хім'як працював разом із цілою плеядою талановитих і популярних майстрів, які блискуче відчували стихію кіно: Сергієм Романюком, Іваном Бернацьким, Олександром Гриньком, Богданом Козаком, Костем Степанковим. Це дало йому можливість пізнати нові способи та методи акторської роботи, якими блискуче володіли його досвідчені колеги.

По закінченні в 1991 році Тернопільського педагогічного інституту В. Хім'як продовжує працювати в Тернопільському академічному драматичному театрі. Етапною для актора стала створена ним моновистава за поезіями Т. Г. Шевченка «Душі почину

і краю немає...», яка зберігалась у його творчому доробку багато років. Величезне значення мало не тільки слово, але й музика, яку актор підбирав під шевченківські рядки. У 2007 році ця робота В. Хім'яка була представлена глядачам міжнародного шевченківського свята «В сім'ї вольній новій», що проводилось на Тернопілля. Вистава отримала визнання громадськості й була номінована на здобуття національної Шевченківської премії. Видатний поет, Герой України Д. Павличко, що був присутній на святі, високо оцінив мистецтво виконавця: «Сьогодні ми побачили і відчули щось таке, чого ми не знали. В'ячеслав Хім'як – це великий майстер ... Він ніби словам Шевченка не навчився від когось, а народив сам, зі свого серця. Це великий актор. Ми сьогодні були і на Шевченківському святі, і на святі українського слова, нашого мовного мистецтва, яке може отак кілька годин тримати нас у залі. Хай мені буде дозволено подякувати від імені письменників, що з'їхались з усієї України, Тернополю і Вам, пане Хім'як... Ви є гордістю не тільки Тернопільського театру. Ви – загальноукраїнський актор, наша гордість. І я Вам дякую!». Поезія Т. Г. Шевченка супроводжувала актора все його подальше творче життя, мала на нього великий вплив і допомагала йому глибоко розкривати на сцені образи «шевченківських» вистав: Назара (у «Назарі Стодолі») і власне Поета («Сон», сценічна композиція З. Сагала та О. Біляцького; «Тарас», сценарій О. Мосійчука).

Продовженням творчих пошуків В. Хім'яка на сцені тернопільського театру стала знакова для нього зустріч з видатним майстром українського театру, актором та режисером Ф. Стригуном, який задіяв його у своїх виставах за п'єсами І. Карпенка-Карого («Суєта», роль Михайла; «Хазяїн», роль Маюфеса; «Житейське море», роль Івана Барильченка) та М. Куліша («Маклена Граса», роль Падура). Ф. Стригун відкрив нові горизонти в осмисленні творів української класичної драматургії: зняв з них радянський хрестоматійний наліт, підкресливши певні прояви стосунків між персонажами, які сприймалися глядачами як сучасники, наблизив розуміння п'єси й трактування сценічних образів до авторського. В. Хім'як побачив у режисерові дбайливого педагога, який разом із виконавцем крок за кроком «вирощує» сценічний образ. За його спостереженням, у роботі з кожним актором Ф. Стригун «добуває з нього ту енергію, яка йому потрібна в цій виставі».

У 1994 році під впливом Ф. Стригуна, який поряд з роботою в театрі викладав акторську майстерність і режисуру у Львівському національному університеті імені І. Франка, В. Хім'як, на злеті акторської популярності, розпочинає педагогічну діяльність у Тернопільському музичному училищі імені С. Крушельницької, де у 1994–2010 роках працює викладачем акторської майстерності. У педагогічному репертуарі В. Хім'яка з'являються навчальні вистави, де поряд з драматичними сценами органічно існують музичні – вокальні, хореографічні – номери: «Украдене щастя» за І. Франком, «Титанік-вальс» Т. Мушатеску, «Додому», «Моя професія – синьйор з вищого світу» Дж. Скарначі та Р. Тарабузі, «Водевіль, водевіль, водевіль» за творами М. Кропивницького та М. Старицького, «Привиди» Г. Ібсена, «З коханням не жартують» П. Кальдерона. Крім постановки студентських вистав, разом з колегами-викладачами училища він розробляє методику викладання акторської майстерності, яка стала основою школи актора музично-драматичного театру та професійного навчання його перших вихованців.

Заняття з Хім'яком, у якого розкрився талант педагога «від Бога», переконували в тому, що праця актора може бути захоплюючою, цікавою, творчою; однак лише копітка робота в навчальному класі чи в репетиційній залі може гарантувати легкість і невимушеність поведінки на сцені та успіх вистави у глядачів.

У 1999 році, на честь 50-річчя від дня народження В. Хім'яка, у театрі імені Т. Г. Шевченка під художнім керівництвом М. Форгеля відбувся бенефіс ювіляра, де В. Хім'як зіграв роль Івана Барильченка у п'єсі «Житейське море» (постановка Ф. Стригуна). Згадуючи цю виставу у ювілейній статті, відома тернопільська журналістка Галина Садовська своєрідно оцінює актора: «Житейське море Вячеслава Хім'яка було різним: лагідним і погідним, холодним і штормовим. Але артист завжди залишався чесним і відповідальним у своїй професії, через усі шторми прийшли до нього і любов глядача, і його визнання, і високі нагороди. Нагадаю, цього року В. Хім'як був відзначений званням народного артиста України та нагороджений почесною відзнакою міської ради. Нових тобі злетів на хвилях житейського моря, Артисте!».

2004 року до Тернопільського театру на посаду головного режисера був запрошений заслужений артист України О. Мосійчук, який здійснив постановку п'єси «Тіль Уленшпігель» Г. Горіна. В. Хім'як, який зіграв роль батька Тіля – Клааса, згадує: «Особливість режисури О. Мосійчука полягала в тому, що вистава була створена з «мозаїчних сцен», а це вимагало від кожного виконавця дуже великої психофізичної мобілізації для створення повноцінного сценічного образу, вправності і точності у проживанні актором запропонованих обставин при втіленні коротких фрагментів вистави». Набутий досвід знадобився актору і в подальших виставах О. Мосійчука, де він зіграв Тев'є («Поминальна молитва» Г. Горіна), Мазепу (однойменна п'єса Б. Мельничука, О. Мосійчука за пенталогією Б. Лепкого), Івана («Євангеліє від Івана» А. Крима), Майора («Дами і гусари» О. Фредро), Автора («Тарас» за Б. Стельмахом, сценічна композиція О. Мосійчука). Ці образи дали В. Хім'яку нові можливості для розширення діапазону його творчості, стали поштовхом до філософського осмислення сповідальної місії актора в театрі. «Він може все, – зазначає О. Мосійчук, – грати все: драму, комедію, фарс, водевіль, трагедію, – все може робити цей актор! Його ролі, зіграні в нашому театрі, свідчать про безмежний діапазон таланту видатного майстра. Він користується великим авторитетом і щирою любов'ю тернополян. Найцінніше, що в нього є, – це чесне ставлення до праці, чесне ставлення до глядача». До цього слід додати слова самого В. Хім'яка в одному з інтерв'ю: «Мені здається, що ми, старше покоління, маємо думати й говорити з глядачем про вічні цінності. Актору зберегти душу чистою дуже важко, тому що навкруги багато спокус. А ми маємо ту трибуну, з якої слід проповідувати вічні цінності: любов, жертвність, героїзм. Театр – це релігія».

У 2005 році, паралельно з роботою в театрі та музичному училищі, В. Хім'як починає викладацьку діяльність на кафедрі музикознавства, методики музичного виховання та акторської майстерності в Інституті мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. У заняттях зі студентами він продовжує свої педагогічні пошуки з виховання актора музично-драматичного театру, що ґрунтуються на всебічному розкритті особистості і творчому розвитку індивіда. Хім'як-педагог упевнений в тому, що акторська творчість не має бути обмеженою якимись рамками. Він ознайомлює студентів з надбаннями різних

театральних шкіл, і в першу чергу – видатного українського режисера Леся Курбаса. «Сьогодні це дуже актуально, – вважає В. Хім'як, – тому що ми змушені повернутися до витоків справжнього українського театру, і це висуває потребу звернення до мистецької школи Леся Курбаса, який виховував актора європейського рівня». Отже, педагогічні пошуки В. Хім'яка пов'язані з удосконаленням власного педагогічного методу. Як показав час, запрошення працювати в Інституті мистецтв ТНПУ імені В. Гнатюка відкрило період найвищих досягнень В. Хім'яка у театральній педагогіці, створило передумови для подальшого пошуку ним власних підходів до виховання творчої молоді. Відкриття в університеті 2009 року кафедри театального мистецтва й призначення народного артиста України В. А. Хім'яка її завідувачем стало ще одним фактом визнання його авторитету як провідного майстра сцени. Декан факультету мистецтв університету, кандидат педагогічних наук З. Стельмахук у статті «Штрихи до творчого портрету народного артиста України В'ячеслава Хім'яка» (2020) зазначає: «У цей час він проявляє себе в трьох амплуа: педагога-вихователя, режисера-постановника, керівника структурного підрозділу». Очоливши кафедру, новий керівник, крім лекцій з акторської майстерності та режисури, практичних та індивідуальних занять зі студентами, починає вдосконалювати навчальні плани та програму курсу «Майстерність актора». Згодом В. Хім'як видає друком навчально-методичний посібник «Акторська майстерність. Тренінг» (2014), епіграфом до якого бере вислів Леся Курбаса: «Те, що колись великі артисти надавали несвідомо, ми повинні давати в найдосконалішій формі й усвідомлено». У посібнику автор уперше у своїй педагогічній практиці порушує питання розвитку психотехніки актора через різноманітні тренінги, які сприяють кращому управлінню психічними процесами. У своїй педагогічній діяльності професор В. Хім'як дотримується класичної методики виховання, вважаючи, що ніщо не має бути консервативнішим за навчальний заклад – школу, інститут, академію, які зобов'язані передати все справжнє, знайдене раніше й століттями накопичене найсвітлішими головами й талантами людей. Майстер намагається всебічно розкрити талант своїх вихованців: вчить їх бачити драматизм у повсякденному житті, прищеплює любов до музики, живопису, літератури, вміння глибоко розуміти і розрізняти стильові особливості драматичних творів.

Творчі пошуки В. Хім'яка постають як справжнє джерело, яке живить українську музично-драматичну театральну школу. Під їх впливом виростає новий тип актора, здатного розібратися в найтонших психологічних відтінках почуттів героїв п'єс І. Франка, Лесі Українки, М. Куліша, Ж. Амаду, Х. А. Мільяно, Е. Шмідта, А. де Сент-Екзюпері та досягнути складне різноманіття драматургії минулого та сьогодення. Додамо, що В. Хім'яку притаманні гнучкість і проникливість в оцінці творчих здібностей учнів, на яких він має беззаперечний вплив. Зачаровані інтелігентністю і блискучим розумом свого викладача, його вмінням захоплюватися самому та захоплювати інших, студенти в цьому намагаються бути схожими на майстра. На заняттях з акторської майстерності В. Хім'як завжди доброзичливий та енергійний, а його ненаситній спразі творити можна щиро позаздрити! Поза його увагою не залишається жодна подія суспільного життя, тим більше – української культури. Так, наприклад, у червні 2024 року, він разом з колегами та здобувачами взяв участь у відкритті Українського Шекспірівського фестивалю, що відбувся в Івано-Франківську, зробив доповідь на науково-практичній конференції про театральну школу Леся Курбаса, яка відбулася в Тернопільському краєзнавчому музеї, виступив з сольними читецькими програмами, присвяченими творчості Т. Г. Шевченка, що з успіхом пройшли на сценах Тернополя і стали «наглядними уроками» майстерності для його учнів. У розмовах з Учителем про особливості сценічного мистецтва студенти завжди відчують масштаб його обдарування, широту творчих інтересів. У постановках тернопільського театру разом з Хім'яком-актором часто на сцену виходять його учні, зайняті в окремих ролях або епізодах. І це дає їм можливість на практиці спостерігати органічне злиття всіх елементів акторського образу в єдине художнє ціле, яке демонструють провідні майстри шевченківської сцени. Талановитий митець, який постійно удосконалює свій педагогічний метод, спираючись на кращі досягнення української та світової шкіл музично-драматичного театру і власний багаторічний сценічний досвід, В. Хім'як виховав цілу плеяду українських акторів, багато з яких стали відомими театральними діячами і педагогами й успішно працюють сьогодні на кафедрі театального мистецтва ТНПУ імені В. Гнатюка, у національних театрах, мистецьких навчальних закладах України та за кордоном. Серед вихованців «школи В. Хім'яка», які здобули акторську освіту в Тернопільському музичному училищі імені

С. Крушельницької та Тернопільському національному педагогічному університеті імені В. Гнатюка і сьогодні складають творче ядро трупи Тернопільського академічного українського драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, – заслужені артисти України О. Папуша, М. Бажанов, А. Малінович, Є. Одринський, О. Малінович, В. Луговий, О. Сачко, С. Бачик, Є. Лацік, та артисти Н. Черненко, О. Скала, Ю. Черненко, О. Левків, А. Кулішевська, Н. Олексів, Д. Чоповський, Ю. Хміль, М. Васишин, Н. Липка, А. Боднар, О. Совин, О. Яцишин, М. Гураль, В. Баранюк та інші. Всі вони з вдячністю згадують ту школу, яку пройшли під керівництвом чудового актора-педагога. Він, за їхніми словами, прищеплював своїм учням високу професійну культуру. Вчив віддано служити театру, передавав «власне» акторське мистецтво.

Таким чином, можна стверджувати, що виховання молодих обдарувань стало для В. Хім'яка не менш важливою справою, ніж акторська діяльність. Його творчі та педагогічні надбання увійшли до театральної скарбниці ХХ – початку ХХІ століть, стали духовною опорою театру майбутнього. Плідний шлях митця, який створив близько 100 незабутніх образів на театральній сцені та в кінематографі, 50 театральних і навчальних вистав, безліч літературно-музичних композицій, виховав кілька поколінь майстрів театру, розробив особисту методику професійної підготовки акторів театру і кіно, дає всі підстави стверджувати, що різноманітні грані багатой спадщини його вчителів – режисера Я. Горілого, який вказав митцю дорогу в професію, викладачів франківської студії М. Досенка, Б. Лук'янова та відомих майстрів театру, яких він хотів би назвати своїми учителями – А. Гашинського, А. Бобровського, П. Загребельного, А. Горчинського, Ф. Стригуна, – виразно проступили у творчості їх талановитого учня. Традиції, естетичні засади сценічної педагогіки Леся Курбаса яскравими іскрами спалахнули в художніх здобутках, найкращих акторських роботах В. Хім'яка, новітніх досягненнях його професійної школи, яка значно розширила творчі можливості акторського мистецтва і стала невід'ємною складовою театральної культури України.

В. Хім'як здійснив визначну місію в театральній педагогіці: виступив як «сталкер», з метою ввести акторів-початківців у професію, поєднавши українську театральну школу з мистецькими відкриттями майстрів сучасного європейського театру. Визначний актор, режисер, педагог, В. Хім'як є одночасно автором мистецтвознавчих статей і наукових праць, присвячених сценічній майстерності та методиці її викладання. Але в якій би галузі практики й теорії театального мистецтва не виступав В. Хім'як, перед нами, перш за все, Людина з великої літери. Для молодого покоління акторів він є ідеалом гармонійної особистості, яка пізнала щастя натхненної праці та життя в мистецтві. Вдячні тернополяни вшанували його талант і відданість улюбленій справі: на міській Алеї зірок у 2018 році з'явилася зірка В'ячеслава Антоновича Хім'яка – видатного українського майстра сцени, освітянина, громадсько-культурного діяча.

Вітаючи з 75-річчям, зичу Ювілярові міцного здоров'я, творчих злетів, нових здобутків, наснаги та продовження педагогічної творчості в талановитих учнях!

С. Гордєєв,

кандидат мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри режисури
Харківської державної академії культури,
заслужений діяч мистецтв України

ЗМІСТ

Від укладачів	3
В'ячеславові Хім'яку на честь 75-річчя	5
Людина щасливої долі (<i>С. Гордєєв</i>)	5
Дивовижний світ В'ячеслава Хім'яка (<i>О. Мосійчук</i>)	19
Режисерські рефлексії В'ячеслава Хім'яка в роботі зі студентами Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (<i>Л. Ванюга</i>)	22
Гідному послідовнику Леся Курбаса (<i>О. Ковцун</i>)	31
Вітання з ювілеєм.....	33
Основні дати життя, наукової, педагогічної й творчої діяльності В'ячеслава Хім'яка.....	41
Роздуми В'ячеслава Хім'яка: про театр, професію, час... (із інтерв'ю тернопільських журналісток Г. Садовської та В. Собуцької)	57
Одвічна тайна театральних див (<i>В. Собуцька</i>)	57
Актор честі і таланту (<i>Г. Садовська</i>)	60
У хвилини тихої довіри... (<i>В. Собуцька</i>)	63
В'ячеслав Хім'як: «Театр — це продовження паперті, розмова про щось дуже серйозне» (<i>Г. Садовська</i>)	67
Бібліографія	71
Написане та сказане.....	71
Публікації про життя, педагогічну та творчу діяльність В. Хім'яка (актор, режисер, викладач)	77
Із творчого репертуару	85
Репертуарний лист народного артиста України В. Хім'яка.....	91
Акторські роботи	91
Хмельницький музично-драматичний театр ім. Г. Петровського .	91
Тернопільський академічний обласний український драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка	92
Ролі в кіно	95
Режисерські роботи В. Хім'яка	96

Вистави	96
Моновистави та літературно-музичні композиції	97
Виступи В. Хім'яка на Тернопільському радіо	99
Поетичні програми (лірика, проза, новели).....	99
Іменний покажчик.....	100
Ролі В. Хім'яка у виставах Хмельницького музично-драматичного театру	103
Ролі В. Хім'яка у виставах Тернопільського академічного обласного українського драматичного театру імені Т. Г. Шевченка	105
Життя В. Хім'яка в об'єктиві: історії, закарбовані в кадрі	135
Преса про артиста В. Хім'яка	177

В'ЯЧЕСЛАВ ХІМ'ЯК: «ТВОРЮ ПОРТРЕТ ЧАСУ»

Життєписно-бібліографічні студії

Укладачі:

С. Гордєєв, С. Осуховська, Т. Давиденко

Редакторка

О. Раскіна

Комп'ютерний набір

Т. Давиденко

Дизайн обкладинки

О. Спольська

Верстка

С. Стахурська